

DERRITT MASON
**QUEER ANXIETIES
OF YOUNG ADULT
LITERATURE AND
CULTURE**

Jackson: University Press of
Mississippi, 2021 (234 s.)

Vissa böcker är det särskilt roligt att recensera. Till dessa hör kanadensiska Derritt Masons *Queer Anxieties of Young Adult Literature and Culture* (2021), en queerteoretisk studie om ungdomslitteratur och annan kultur med koppling till ungdomar, samt diskursen om dessa, som ängslig. Mason beskriver det själv som att han forskar i skärningspunkten mellan barn- och ungdomslitteratur, queerteori och kulturstudier. Det märks i boken som i sina sju analyskapitel undersöker vitt skilda material: tidiga amerikanska hbtq-ungdomsböcker från 1960- och 70-talet (John Donovans *I'll Get There. It Better Be Worth the Trip* och Isabelle Hollands *The Man Without a Face*); David Levithans ungdomsroman *Two Boys Kissing* (2013); dataspelet *Caper in the Castro* som, med sitt hbtq-tema, gjordes under 1980-talets hiv-epidemi; Andrew Smiths dystopiska ungdomsbok *Grasshopper Jungle* (2014); den animerade Netflix-serien *Bigmouth* (2017-) som skildrar ungdomar i puberteten men inte riktar sig specifikt till gruppen; kampanjen *It Gets Better* som i 2010-talets USA ville förhindra självmord och psykisk ohälsa bland hbtq-ungdomar; och slutligen fanfiction som är baserad på ungdomsteveserien *Glee* (2009–2015) men hänvisar till *It Gets Better*. Materialet behandlas i stort i kronologisk ordning, med de tidiga hbtq-ungdomsböckerna i de första kapitlen och *It Gets Better* och *Glee*-fanfiction i de sista.

Som framkommit är det inte endast litteratur och kultur för ungdomar som Mason undersöker. Urvalet är spretigt och systematiseras inte, det materialet har gemensamt är en koppling till ungdomar och oro. Kopplingen till ungdomar ser olika ut för respektive text.

Alla verk utom dataspelet *Caper in the Castro* skildrar ungdomar och de flesta har ungdomar som målgrupp. Den animerade serien *Big-mouth* skildrar dock ungdomar utan att rikta sig till gruppen medan den fanfiction Mason undersöker handlar om en teveserie med ungdomar som målgrupp. (Det sätts också likhetstecken mellan fanfiction-författare och ungdomar samtidigt som Mason påpekar, med rätta, att även andra skriver fanfiction.) Studien är medveten om sitt lösa förhållningssätt till det centrala begreppet "queer YA", som materialet betecknas som, där både litteratur och annan kultur ingår. Jag uppskattar det spretiga urvalet, det fungerar väl för Mason som inte vill göra en kartläggning utan i sin studie prövar idéer om ungdomslitteratur och -kultur, oro och temporalitet. Det finns vinster med att undersöka ungdomsskildringar med olika och/eller flytande målgrupper. Däremot fungerar Masons försök att förklara och motivera sin syn på "queer YA", förankrat i affektteori, mindre bra. Mason vill inte definiera begreppet en gång för alla utan ger olika, löst hållna beskrivningar som i praktiken är svåra att arbeta utifrån. Till exempel:

[W]hat I call "queer YA" is not a set of narrative conventions, a marketing label, or anything reducible to content. It is instead a set of affects and effects with roots in the anxious emergence of adolescence and the "teenager," twentieth-century social and literary movements, theories of queer temporality, and the adult desire to both manage and support youth, queer and otherwise. (16)

Hur kan "queer YA" exempelvis ha sina rötter i queer temporalitetsteori? Slutligen landar Mason i "queer YA" som "a genre anxious about its own constitution" (17). Det är tankeväckande men för brett för att kunna göra avgränsningar utifrån. Detta, att ge långa förklaringar som vid första anblick låter bra men är teoretiskt snåriga och i någon mån saknar substans, återkommer i Masons inlednings- och avslutningskapitel. För min del hade boken gärna kunnat vara utan dessa resonemang – även om jag håller med Mason i hans intressanta utgångsläge.

Resonemangen är för det mesta kopplade till begreppet "anxiety", här översatt till oro och ängslighet, som är viktigt för studien och bland annat förekommer i dess titel. Det är ett trubbigt begrepp som del av en genredimensionering, för vilken litteratur och kultur väcker inte oro på ett eller annat sätt? Jag tror att Mason hade kunnat välja ett annat begrepp än just oro som sammanhållande punkt för sin studie, till exempel queer negativitet eller något annat som sammanfattar

den teoribildning han använder. Samtidigt är det uppenbart att oro är produktivt för analyserna. Mason visar att en viss typ av oro kring hbtq-ungdomsboken gör att den blir föremål för andra krav än annan litteratur.

Studiens kärnpunkt är att problematisera den diskurs som säger att hbtq-ungdomsboken ska vara optimistisk och uppbygglig, vilken Mason finner i både kritik och forskning. Han vill visa på tidigare negligerad queerhet i verk som avfärdats som hopplöst negativa och daterade. Mason inleder boken med att diskutera just sådana krav på hbtq-ungdomsromanen, från kritiker på 1970-talet, då den var ny, respektive tidigt 2000-tal. Gemensamt för kritikerna trots 30 års mellanrum är att de är glada över närvaron av hbtq-karaktärer men anser att den form närvaron i vissa fall tar är potentiellt skadlig för läsarna (både för hbtq-läsare som saknar positiva förebilder och för heterosexuella cis-läsare som inte fostras till större acceptans av hbtq). Vissa verk, i synnerhet tidiga hbtq-ungdomsböcker, anses av kritikerna vara fyllda av depressiva och suicidala hbtq-ungdomar som faller offer för hatbrott och inte hittar fram till en stabil, positiv hbtq-identitet. Kritikerna vill se en utveckling av hbtq-ungdomslitteratur mot optimism. Detta betraktar Mason på ett intressant sätt som oro kopplad till hbtq-ungdomsromanen. Mason visar hur temporalitet genomsyrar dessa omdömen och önskningsar: stereotyper och misär tillhör det gamla, optimism det nya. Kommer oron någonsin kunna bemötas och lösas, frågar sig Mason. Nej, svarar han och vill skifta diskussionens fokus:

[C]ritics express several distinct concerns about queer YA, including its affective contours (the dominant affects should be hope and happiness), the visibility of its protagonists (young queer characters should be "out and proud") and the temporal trajectory of their narrative growth (by novel's end, any problems surrounding sexual self-identification should be resolved). I will suggest, however, that such calls for visibility and forward-oriented, teleological growth are not necessarily the most pedagogically rewarding or productive demands to make of queer YA. I argue instead that invisible, subtle, latent, and sideways queernesses are at least as worthy of attention as visible manifestations of nonheterosexual desires and identities. I will also demonstrate how queer YA texts and characters themselves often oppose the models of child development and visibility privileged by queer YA critics, instead valuing delay over growth and the infirm grounds of queerness over the stability and teleology of sexual identity. (6)

Masons perspektiv gör mig glad och jag ser det som ett viktigt bidrag till barn- och ungdomslitteraturforskningen. Även jag har noterat att ungdomslitteratur med hbtq-teman och/eller hbtq-perspektiv på litteraturen ofta resulterar i krav på bättre representation, fler normbrott av vissa slag, optimism och lyckliga slut, medan gestaltningar av smärta, utsatthet och avighet kritiserar. Ofta genomsyras sådana omdömen av temporalitet, som att tidiga representationer av någon viss hbtq-identitet brukar vara fyllda av misär men att gestaltningarna sedan "mognar" ifrån det. Varför ska sådana krav ställas på just hbtq-ungdomslitteratur och -kultur? Frågan är laddad, till exempel eftersom det finns verkliga hbtq-ungdomar som kan läsa och se kulturen och kanske får hopp eller inte, kanske inte tar sitt liv istället för att faktiskt göra det (en svår, smärtsam fråga som Mason behandlar i de två kapitlen om kampanjen *It Gets Better*). Men blir hbtq-ungdomar lyckligare av att läsa om glada unga som utvecklas på "rätt" sätt, eller kan det finnas ett värde i att känna igen egen eventuellt smärta och vilshenhet i verken?

I början av inledningen använder Mason "queer YA" enbart för ungdomslitteratur med hbtq-teman, det jag här översatt till hbtq-ungdomsbok. Som jag visat övergår han sedan till att inkludera alla möjliga olika typer av texter i begreppet. Även om jag uppskattar greppet är det värt att fråga sig vilka slutsatser Mason kan dra utifrån sin kärnfråga – att ifrågasätta de krav som ställs på hbtq-ungdomsboken – när han också inkluderar andra typer av texter som inte har samma krav på sig. Det gäller till exempel dataspelet från 1980-talet, som varken skildrar eller riktar sig specifikt till ungdomar, och den animerade teveserien *Bigmouth*, som skildrar ungdomar men inte har dem som uttalad målgrupp. Detta hindrar dock inte att boken är spännande och intressant.

Studiens huvudsakliga teoretiska utgångspunkt är queerteori. Även affektteori och klassisk barn- och ungdomslitteraturteori är viktig. Teoretiskt rör sig Mason dessutom kring psykoanalys och pedagogik. Inom queerteori är Mason inriktad mot queer temporalitet samt annan teori som kan hänföras till den så kallade antisociala vändningen i queerstudier, där perspektivet skiftar från vad Jack Halberstam i artikeln "The Anti-Social Turn in Queer Studies" (2008) beskriver som "projects of redemption, reconstruction, restoration and reclamation" mot "what can only be called an anti-social, negative and anti-relational theory of sexuality" (140). Viktiga queerteoretiker för Mason är bland andra Kathryn Bond Stockton, Heather Love, Sara Ahmed, Jack Halberstam, José Esteban Muñoz, Lee Edelman och Lauren Berlant. Queerteorin låter han möta barn-

och ungdomslitteraturforskare (varav en del queerteoretiskt inspirerade) som Jacqueline Rose, Roberta Seelinger Trites, Beverly Lyon Clark, Lydia Kokkola och Kenneth B. Kidd. Det blir ett fint, fruktbart möte mellan queerteori och barn- och ungdomslitteraturforskning, som är glädjande att ta del av. Mason ger ett viktigt bidrag till barn- och ungdomslitteraturforskningen genom att använda queer temporalitetsteori och teori från den anti-sociala vändningen. Några viktiga teoretiska begrepp för studien är: "growing sideways" som Mason lånar från Stockton och använder för hbtq-ungdomars skeva, i motsats till linjära, växande (14–15); "anxiety's temporality" (13) som Mason beskriver som "stall-and-start temporality" (18); "queer double-take" som framställs som ett oroligt, statiskt blickande både bakåt och framåt (14); och slutligen "lingering in a text's 'murky middle'", en lässtrategi där läsaren ignorerar delar av ett verk, till exempel dess slut, som inte stöder en viss tolkning (30).

Utgångspunkterna fungerar fint i analyskapiteln. En risk med analyser som vill fokusera på det "negativa" är att forskaren själv faller i fällan att söka det uppbyggliga däri, trots att syftet var att undkomma just det. Mason hanterar dock denna balansgång på ett skickligt vis, han visar nyanserat på både negativitet och de möjligheter som den ger. De analyskapitel jag uppskattar mest är de två första, där Mason analyserar två tidiga hbtq-ungdomsböcker från 1960- och 70-talet. I kapitel 1 undersöker Mason John Donovans *I'll Get There. It Better Be Worth the Trip* (1969). Romanen kopplar på ett olyckligt sätt samman homosexualitet med död, sorg och ensamhet, men kritiker har inte sett den queerhet som den också erbjuder, menar Mason. Romanen är verkligen fylld av misär. Den vilsna protagonisten och berättaren Davys älskade hund dör, indirekt på grund av att hans mamma upptäcker honom i säng med jämngamla pojken Altschuler. Davy lastar sin homosexualitet och romanen avslutas med att Davy och Altschuler trots allt kan enas om att "respektera" varandra. Mason visar dock att Davys relation till två djur, hans hund och en uppstoppad prärievarg, följer orons temporalitet och möjliggör samkönad sexualitet respektive visar hans begär efter att frysa tiden och vistas i ett Stocktonskt sidledes växande. Mason frågar vad det innebär att ta Davy, som är känd som en opålitlig berättare, på orden när han ber läsaren att hoppa över delar av romanen. Då inbjuder den till en läsning av vad Mason kallar "the murky middle": "This, I argue, is the kind of reading that *I'll Get There* invites: a dwelling in the narrative's center, broadly speaking [...]; a delayed or repetitive reading of the moments that are most pleasurable" (40).

Det händer ibland att studier med en spännande teoretisk grundidé, som sätter den i centrum, inte implementerar den hela vägen i analyserna. Det stämmer inte för Mason som över lag gör mycket fina läsningar av sitt material utifrån teorin. Han är skicklig på att läsa materialet nära, omsorgsfullt och med en vänlig blick, samt konkret visa på hur till exempel tid gestaltas på intrikata sätt i verkens innehåll och form. Bäst fungerar detta dock i litteraturanalyserna. När Mason analyserar dataspel, teveserier och sociala medier tycks han inte ha samma verktyg att undersöka form, vilket gör analyserna något mindre skarpa fastän även de är givande. Av dessa analyser tycker jag bäst om kapitel 5 om *Bigmouth*, där Mason gör en läsning av den animerade teveserien som "dark camp" och skräck. Han menar att serien tillhör hbtq-kulturen camp, som präglas av excesser och kitsch, fokuserar på negativa affekter som skam och satiriserar rasistiska stereotyper, samtidigt som den använder sig av skräckmotiv som spöken och monster. Här lyfter Mason fram, och sätter i samband, sidor av serien som får den att framstå i nytt ljus. Däremot betraktar jag de två sista analyskapitlen, om *It Gets Better* och fanfiction om teveserien *Glee* som hänvisar till kampanjen, som de svagaste. Kapitlen är teoretiskt snåriga, men jag uppskattar att Mason här använder Jacqueline Rose som central teoretiker och låter hennes klassiska *The Case of Peter Pan or The Impossibility of Children's Fiction* (1984) möta hans queerteoretiska utgångspunkter.

Studiens analyskapitel fungerar som skilda enheter samtidigt som de knyts samman genom inledande och/eller avslutande jämförelser med föregående respektive kommande kapitel. De följer en särskild ordning där de bygger upp och tar vid olika teman, till exempel när hiv under 1980-talet och idag behandlas i kapitel 3 om David Levithans *Two Boys Kissing* och dataspelet *Caper in the Castro*, följt av ett kapitel om dystopin *Grasshopper Jungle* där ett virus sprids på jorden.

Sammanfattningsvis är *Queer Anxieties of Young Adult Literature and Culture* en spännande, rik queerstudie av ungdomslitteratur och annan kultur kopplad till ungdomar. Det som gör mig extra glad med arbetet är dess viktiga bidrag till barn- och ungdomslitteraturforskningen: kritiken mot krav på uppbygglighet hos hbtq-ungdomslitteraturen och användningen av queer temporalitetsteori och teori från den anti-sociala vändningen i queerstudier. På ett fint sätt, som jag känner igen min egen forsknings ambition i, visar Mason på de möjligheter det som anses negativt, bakåtsträvande och olyckligt har. En bonus är att studien tar upp material som kan

vara okänt för en nordisk läsare (främst den tidiga nordamerikanska hbtq-ungdomslitteraturen) och väcker lust att läsa vidare. Själv upptäckte jag också den roliga och fina animerade teveserien *Bigmouth* under läsningens gång.

Hilda Jakobsson
Postdok i litteraturvetenskap
Stockholms universitet